

Т. Г. Васильців, М. В. Васильків

Напрями покращення інституційного середовища консалтингового забезпечення суб'єктів транскордонного співробітництва західних регіонів України

Обґрунтовано актуальність покращення інституційного середовища консалтингового забезпечення суб'єктів транскордонного співробітництва (ТКС). Вказано на головні недоліки системи консалтингових послуг учасників транскордонної співпраці. Визначено структуру системи інституціонального базису консалтингового забезпечення суб'єктів ТКС України та Польщі. Обґрунтовані напрями та засоби державної політики покращення інституційної, інформаційної та мотиваційної підсистем покращення інституційного середовища консалтингового забезпечення суб'єктів транскордонної співпраці західних регіонів України.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, розвиток, консалтингове забезпечення, інституційне середовище, суб'єкти ТКС України та Польщі.

Актуальність дослідження. Останніми роками проблемі розвитку транскордонної співпраці України та Польщі в різній мірі, але все ж, приділяється достатньо пильна увага. Відповідно, збільшуються обсяги культурного та економічного співробітництва. Втім, його ефективність, зокрема з української сторони, залишається низькою. Від цього території західних регіонів нашої держави не отримують суттєвих переваг, а економічні агенти ще далеко не повною мірою використовують можливості відносно реалізації фінансово-інвестиційних, інноваційних та безпосередньо комерційних проектів. Все це позначається й на недостатніх обсягах та ефективності зовнішньоекономічної діяльності західних областей.

Це обумовлено значною кількістю як об'єктивних, так і суб'єктивних причин і чинників, серед яких вагоме місце посідає недосконалість інституційного середовища консалтингового забезпечення вітчизняних, та й іноземних, суб'єктів транскордонної співпраці. Звідси і відсутність інформації про перелік проектів та обсяги можливостей, перспективні ринки та потреби, зовнішніх учасників та партнерів співпраці, джерела залучення фінансово-інвестиційних ресурсів, суб'єктів інституційної інфраструктури ТКС тощо. Все це перешкоджає формуванню та ефек-

© *Т. Г. Васильців, М. В. Васильків, 2014.*

тивному використанню нових можливостей щодо розвитку механізмів міжрегіонального та транскордонного співробітництва України та Польщі, включно зі створенням міжрегіональних і транскордонних кластерів, партнерств, проектів, організації цивілізованої прикордонної торгівлі, нових підходів до стратегічного планування розвитку транскордонного регіону та простору, а також поширення сучасних механізмів регіонального розвитку у транскордонний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси формування і розвитку сектору консалтингових послуг, у тому числі у зовнішньоекономічній діяльності та в сфері транскордонного співробітництва знайшли достатньо широке висвітлення у працях В. Будкіна, А. Філіпенка та А. Гальчинського [1], І. Бураковського [2], В. Геєця [3], А. Мокія [4], В. Новицького [5], А. Кононюка [6], В. Сухарського [7], О. Трофімової [8]. Проте особливості сучасного етапу розвитку транскордонного співробітництва України та Польщі, об'єктивно існуюча потреба у покращенні місця України потребують удосконалення теоретико-прикладного базису консалтингового забезпечення вітчизняних суб'єктів транскордонної співпраці.

Метою статті є обґрунтування напрямів покращення інституційного середовища консалтингового забезпечення суб'єктів транскордонної співпраці (далі – ТКС) України та Польщі.

Постановка завдання. Передусім потрібно наголосити на тому, що реалізація державної політики в тій, чи іншій сфері має базуватися на чітко встановлених принципах. Інституційне середовище консалтингового забезпечення вітчизняних суб'єктів ТКС не виняток. Відтак, планування державної політики формування необхідного для розвитку консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності інституціонального середовища має відбуватися з дотриманням принципів повноцінності та функціональної збалансованості (рис. 1).

Кожна з вказаних на рис. 1 підсистем є важливою, але дозволяє реалізувати лише окрему частину функцій інституціонального забезпечення сфери консалтингу, що актуалізує завдання їх системного поєднання та узгодження, взаємозв'язків між структурними елементами. Так, для розвитку підприємств консалтингу необхідно забезпечити наявність суміжних інститутів (зокрема, фінансово-кредитного сприяння, кадрових агенцій, маркетингових та логістичних фірм тощо), налагоджувати контакти з зарубіжними науковими центрами, формувати і розбудовувати мережі інформаційних ресурсів і систем навчання консультантів.

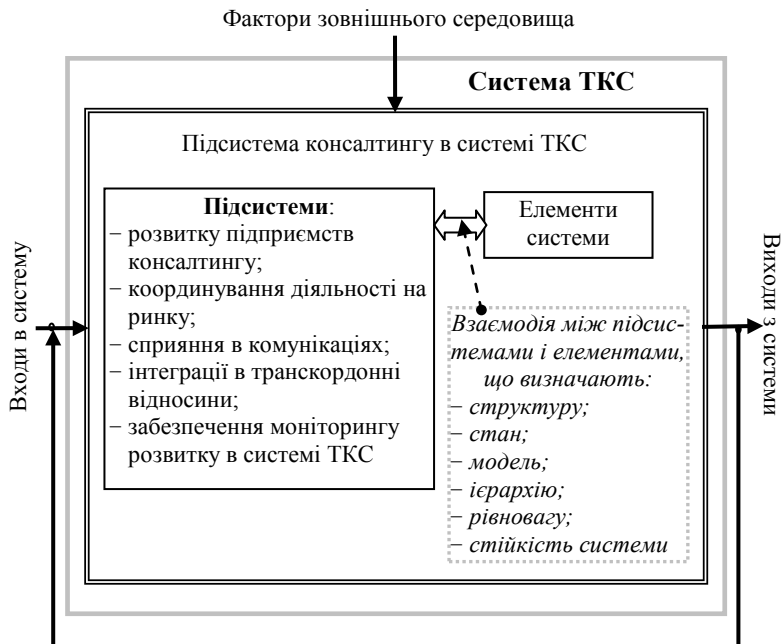

Рис. 1. Структура системи інституційного базису консалтингового забезпечення суб'єктів ТКС України та Польщі

З іншого боку, світовою практикою підтверджено, що раціональна організаційно-методична модель системи інформаційно-консультаційних служб характеризується, як правило, такою структурою: 1) консалтингові служби, які створюються як структурні підрозділи галузевих органів управління; 2) консультаційні структури на базі регіональних чи галузевих науково-дослідних інститутів; 3) консультаційні підрозділи громадських організацій або об'єднань підприємств; 4) консультаційні підрозділи суб'єктів господарювання; 5) безпосередньо підприємства консалтингу.

Щодо координації діяльності та функціонування підприємств консалтингу на ринку, то тут важливо забезпечити утворення незалежних інституцій популяризації послуг консалтингу (включно з необхідними для цього можливостями та компетенціями), а також узгодження попиту та пропозиції на них як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Не зважаючи на об'єктивно існуючу потребу, координації господарювання підприємств консалтингу є недостатньо. Для формування в межах ТКС України і Польщі взаємопов'язаної цілісної системи покращення консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності необхідно створити повноцінний та ефективний механізм комунікації, в якому найважливішою була б роль асоціативних українських менеджмент-консалтингових компаній, що володіють ширшими, аніж окремі консалтингові підприємства, можливостями для лобювання тих, чи інших заходів в системі державної політики розвитку консалтингу. Йдеться про програми розвитку консалтингу в Україні, його інформаційного забезпечення, формування інформаційного суспільства тощо.

Зауважимо, що інститутом, з допомогою якого можна було б «запустити» потужний механізм комунікації діяльності, а в подальшому й інтеграції вітчизняних підприємств консалтингу в систему транскордонних економічних відносин (як свідчить досвід багатьох розвинених держав світу) є створення технопарків зі залученням висококваліфікованих кадрів та державного замовлення в пріоритетних сфер як розвитку ІТ-сектора. Але, як засвідчують результати аналізу, в Україні цей інструмент практично не використовується. Так, станом на 2013 р. в державі функціонувало лише 12 територіально-виробничих наукових комплексів (технопарків) та тільки три з них мали відношення до інформаційно-комп'ютерних технологій.

Важливим аспектом механізму комунікації підприємств консалтингу в системі ТКС України та Польщі є розвиток інформаційного суспільства, адже в умовах глобалізації інформація все більше перетворюється на головний економічний ресурс, фактор виробництва, важливу передумову ефективності діяльності.

Погодимось з науковцями, які для розвитку вітчизняного інформаційного суспільства та використання його можливостей для інтеграції консалтингових послуг у транскордонний ринок пропонують розробити Стратегію розбудови інформаційного суспільства в Україні, прийняти Інформаційний кодекс України, актуалізувати процес створення та практичної імплементації Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, вирішити проблему «відтоку» кваліфікованих кадрів, запровадити електронне урядування.

Потрібно зауважити, що за умови створення повноцінного механізму комунікацій у сфері консалтингу в системі ТКС будуть істотно під-

силені й факторні конкурентні переваги вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках. Йдеться про використання ефекту масштабу, розширення доступу до інновацій, формування локального галузевого ринку праці (включно з обміном персоналом, підвищенням його кваліфікації, стажуванням), зниження собівартості консультаційних послуг за рахунок зменшення трансакційних витрат, а також спільного використання ресурсів та інфраструктури, розвиток кооперації та договірної спеціалізації.

Відтак, структуру механізму комунікації у сфері консалтингу в системі ТКС необхідно розвивати як безпосередньо в процесі надання консультаційних послуг, так і за напрямами: сприяння та логістика; допоміжні послуги та забезпечення життєдіяльності; посилення співпраці з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Відтак, задля створення належних передумов інтеграції консалтингових послуг у ТКС України та Польщі необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на забезпечення розвитку інформаційно-консалтингових послуг для суб'єктів транскордонної діяльності, а саме:

- упорядкувати та вдосконалити законодавчу і нормативно-правову базу, що регламентує діяльність підприємств, які надають інформаційно-консалтингові послуги, та адаптувати її до принципів та норм Європейського Союзу;
- розробити та прийняти Науково-технічний та інноваційний кодекс України, який, крім іншого, містив би головні положення та засадничі норми системи фінансування наукових досліджень у сфері консалтингового забезпечення ТКС;
- визначити необхідні інфраструктурні елементи інтеграції вітчизняного консалтингу в міжнародну економіку (бізнес-інкубатори, технопарки, технополіси, венчурні фонди, науково-дослідні організації, промислові підприємства, ін.), встановити правові та економічні основи їх існування, механізми взаємодії між собою та з іншими суб'єктами аналізованої системи;
- істотно удосконалити механізми захисту та передачі важливої інформації, інтелектуальної власності та комерційної таємниці, визначити державну установу з забезпечення координації між продавцями та покупцями інтелектуального продукту, надання юридичної допомоги з проблем патентування і захисту прав інтелектуальної власності;

- сформувати інституційні механізми фінансового забезпечення інтеграції консалтингу в міжнародну економіку, включно зі створенням для цього системи державних фондів;
- створити загальну інформаційну мережу, яка б містила інформацію стосовно існуючих підприємств консалтингу, їх асоціативних організацій та центрів, напрямів діяльності, можливостей впровадження послуг.

В організаційно-методичному аспекті чи не найбільш важливою з визначених нами підсистем інституціонального забезпечення консалтингу в системі ТКС є підсистема моніторингу, що уможливорює формування сукупності характеристик сучасного стану розвитку аналізованої сфери, висновків про ефективність реалізованих заходів, а також напрями подальшого удосконалення інституціонального забезпечення консалтингу як напряму економічної діяльності.

Зуважимо також, що інформаційна база планування розвитку не тільки зовнішнього, але й внутрішнього консалтингу в Україні є недостатньою, характеризується значними недоліками та перешкоджає розробці середньо- і довгострокових заходів його розвитку. Для усунення цього недоліку власне і є необхідним запровадження в Україні моніторингу стану розвитку консалтингового забезпечення системи ТКС.

Інформаційна підсистема інституціонального базису консалтингу в системі ТКС має передбачати діяльність з організації та періодичного проведення якісних досліджень (соціологічних опитувань) для вивчення основних характеристик середовища інформаційно-консультаційних послуг. Це в основному обумовлено тим, що сучасна вітчизняна система збору та аналізу інформації у сфері розвитку не лише консалтингу, але й зовнішньоекономічної сфери загалом не передбачає відстеження параметрів – якісних характеристик, а також не враховує суб'єктивні оцінки підприємців, представників органів державного управління та суспільних груп, їх думку про базові параметри економіко-правового середовища консалтингу в аналізованій сфері. Важливо, щоб результати таких досліджень відображалися й у засобах масової інформації та в друкованих виданнях інформаційно-аналітичного характеру.

При цьому головними завданнями посилення інформаційної складової розвитку консалтингу в системі ТКС мають стати: видання інформаційного бюлетеня з питань надання інформаційно-консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічних операцій; створення бази даних, необхідної для ведення ТКС організаційно-

економічної і комерційної інформації; забезпечення доступу до джерел інформації (правової, нормативно-довідкової, маркетингової, науково-технологічної, комерційної тощо); інформаційне сприяння роботі вітчизняних і зарубіжних фірм з інвестиційних питань. Як свідчить позитивний досвід розвитку інформаційно-консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності країн ЦСЄ, важливу роль у активізації транскордонного співробітництва відіграють інформаційно-консалтингові фірми та центри, які створюються для обслуговування зовнішньоекономічної сфери та розширення зв'язків її суб'єктів з вітчизняними та зарубіжними консультантами.

Висновки. Удосконалення інституціонального базису консалтингового забезпечення суб'єктів транскордонного співробітництва західних регіонів України потребує послідовного вирішення таких головних завдань:

- 1) сприяння створенню та розвитку підприємств консалтингу;
- 2) забезпечення співпраці підприємств консалтингу з суб'єктами транскордонної співпраці та зовнішніми економічними агентами, міжнародними організаціями;
- 3) покращення координації та взаємодії внутрішнього і зовнішнього консалтингу;
- 4) реалізація проектів інтеграції, кластерної та мережевої співпраці, транснаціоналізації, аутсорсингу в системі відносин суб'єктів ТКС України та Польщі та підприємств консалтингу.

Список використаних джерел

1. Будкін В. С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / В. С. Будкін, А. С. Філіпенко, А. С. Гальчинський. – К. : Либідь, 2002. – 463 с.
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі : [2-ге вид.] / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 24 с.
3. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т економ. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
4. Мокій А. І. Досвід Австрійської Республіки у контексті формування стратегії й тактики міжнародної інтеграції / А. І. Мокій, С. Р. Семів // Фінанси України. – 2003. – №10. – С. 3-13.
5. Новицький В. Є. Консалтинг в сучасній ринковій економіці / В. Є. Новицький, С. В. Козаченко, О. С. Довгий. – К. : Арістей, 2006. – С. 196-200.
6. Кононюк А. Е. Консалтингология. Общая теория консалтингу / А. Е. Кононюк. – К. : Корнійчук, 2009. – 848 с.

7. Сухарський В. С. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: теорія, методологія, практика / В. С. Сухарський. – Тернопіль : Астон, 2001. – 284 с.
8. Трофімова О. Огляд українського ринку менеджментконсалтингу / О. Трофімова. – Дослідження ринку менеджментконсалтингу в Україні в рамках проекту «Послуги підтримки МСП у пріоритетних регіонах». – К., 2006. – 34 с.

Васильців Т. Г., Васильків М. В. Направления улучшения институциональной среды консалтингового обеспечения субъектов трансграничного сотрудничества западных регионов Украины.

Обоснована актуальность улучшения институциональной среды консалтингового обеспечения субъектов трансграничного сотрудничества (ТКС). Указано на главные недостатки системы консалтинговых услуг участников трансграничного сотрудничества. Определена структура системы институционального базиса консалтингового обеспечения субъектов ТКС Украины и Польши. Обоснованы направления и средства государственной политики улучшения институциональной, информационной и мотивационной подсистем улучшения институциональной среды консалтингового обеспечения субъектов трансграничного сотрудничества западных регионов Украины.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, развитие, консалтинговое обеспечение, институциональная среда, субъекты ТКС Украины и Польши.

Vasylytsiv T. H., Vasylykiv M. V. Directions improve the institutional environment consultancy providing cross-border cooperation of the western regions of Ukraine.

Actuality of improvement of institutional environment of the consulting providing of subjects of cross-border cooperation is reasonable. It is indicated on the main lacks of the system of consulting services of participants of cross-border cooperation. The structure of the system of institutional base of the consulting providing of subjects of cross-border cooperation of Ukraine and Poland is certain. Reasonable directions and facilities of public policy of improvement of institutional, informative and motivational subsystems of improvement of institutional environment of the consulting providing of subjects of cross-border cooperation of western regions of Ukraine.

Key words: cross-border cooperation, development, consulting providing, institutional environment, subjects of cross-border cooperation of Ukraine and Poland.